

A SZEGEDI SZABADTÉRI JÁTÉKOK GAZDASÁGI JELENTŐSÉGE

Azt hiszem, sokan vannak e sorok olvasói között, akik előtt ismeretes Wells egyik régebbi regénye, *Az új Macchiavelli*. Ennek a regénynek a legeleje visszaemlékezés formájában egy gyermek lelkének fejlődéstörténetét nyújtja. Az egésznek könnyü, elbeszélő formája van, meg vagyok győződve róla, hogy nagyon sokan magukra ismernek egyes helyeken és azt hiszik, hogy ugyanazt épenúgy ők is el tudták volna mondani, pedig épen ezek a passzusok a lélek hihetetlen mélységeibe világítanak bele. Ezek a részek a nekem nagyon kedves írások közé tartoznak.

Nos, ennek a könyvnek van néhány oldala, amely megírja, hogy a gyerekek hogy játszik katonásdit. Szereti a csillogást, a lobogó zászlókat, az ágyúk dörgését, a rohamokat, az ellenség üldözését, mindezt meg is játssza ólomkatonákkal, vagy a képzeletében, de soha nem okoz töprengést az a kérdés, hogy miként tömörítik össze a hadseregeket egy helyen, miként gondoskodnak lőszeréről és ruházatról és hogy történik a harcoló embertömegek élelmezése. Ezek a képzetek teljesen hiányoznak a gyermek gondolatköréből.

Valahogyan mi is így vagyunk bizonyos dolgokkal, különösen amelyek a szórakoztatásunkra vannak rendelve. Egyik régebbi írásomban idéztem egy nagyvárosi színház díszelőadásának a képét. Kigyúlnak a nézőtér ezernyi villanykörte, vakító fény tölti be a kellemesen fűtött, kényelmes, nagy helyiséget. Az emberek barátságosan köszöntgetnek egymásnak jobbra-balra, udvariasan mondogatnak egymásnak kellemes dolgokat és alig van egy is közöttük, aki a dísz-nők pompája mögött, akik valósággal kivirágzásai korunk társadalmának, felmerülni látná a labradori szörmevadász árnyékát, amint a hómezőkön át lábol az ezüst-róka nyomában, a kínai kullit, amint a selyemkötegek alatt görnyed a kantoni kikötőben, vagy az indiai fonódák pária-munkását, akinek minden vagyona egy ing és néhány marék rizs a napi tápláléka. Pedig a színházi est pompájához ők is hozzátartoznak és nélkülök a ragyogás, fény és pompa nem volna elképzelhető.

Más alkalommal egy hosszabb szociológiai tanulmányomban azt mutattam ki, hogy minden művészi dolognak, még annak is, amely a megfoghatatlanság határait érinti, megvan a saját külön gazdasági indoka és megalapozottsága. Ezzel nem akartam kétségbevonni a művészi elgondolás önállóságát és magasabbrendűségét, csak azt állapítottam meg, hogy a gazdasági élet körülményei azok, amelyek bizonyos időben egy bizonyos formát segítenek a megszólaláshoz.

Ezt próbálom áttenni a szabadtéri játékokra és különösen vizsgálni azt, hogy a szabadtéri játékok mit jelentenek Szeged gazdasági életének szempontjából.

Ennek a megítélésénél két körülményt kell előrebocsájtanom. Az egyik az, hogy a *szabadtéri játék* nem lehet egyszerűen *játék a szabadban*. Ezt azért kell elmondani, mert manapság sokan esnek abba a téve-

désbe, hogy például a *Szép Helénát*, a *Háry Jánost*, vagy a *Parasztbecsületet* szabad ég alatt adják elő s azt hiszik, hogy most már szabadtéri játékot játszottak. A másik körülmény, amelyre rá kell mutatnom, szintén ezzel az első megállapítással kapcsolatos. A szabadtéri játékokra csak bizonyos helyek alkalmasak, ahol megvannak a megfelelő hangulati adottságok s ahova — ez már a gazdasági részhez trtozik, — a modern közlekedés eszközeinek igénybevételével megfelelően nagy nézőtömeget lehet összetömöríteni.

Ezek az előfeltételek a szegedi Templom-térnél teljes mértékben adva vannak. Adva van a méltó környezet, adva van az ünnepi hangulat lehetősége, még pedig adva van egy tekintélyes méretű városnak a kellős közepén, anélkül hogy a város zaja, kijózanító mindennapi élete hatását legkevésbé is éreztetné. Egyebek mellett, amiknek méltatása nem az én mesterségemhez tartozik, bizonyára ez is nagyon hozzájárult, hogy Magyarországon épen a szegedi szabadtéri játékok tudtak meggyökeresedni s hogy ezekhez a játékokhoz már bizonyos patinás elismerés tapad.

Felmerülhet azonban és bizonyára fel is merül a kérdés, hogy egyik oldalon mibe kerülnek ezek a játékok Szeged városának, és a másik oldalon gazdasági szempontból mit jelentenek a városra nézve? Az adatokat és az adatokon alapuló kalkulációimat nyugodtan közzétehetem és nem kell tartanom tőle, hogy valaki ezek felhasználásával a szabadtéri játékok dicsőségét és *üzleti hasznát* elvitatja Szegedtől. Nem kell tartanom tőle, mert másutt nincsenek meg a szegedi adottságok.

Alapul veszem a mult esztendei szabadtéri játékokat, melyeknek során 1936 augusztus 1—16 napjai között összesen kilenc előadás tartott, háromszor *Az Ember tragédiája*, háromszor a *Bizánc* és háromszor a *János vitéz*. A város, amely a mult évben saját kezelésbe vette át a szabadtéri játékokat, erre a kilenc előadásra 110.000 pengős költségvetési keretet irányzott elő és minden eshetőségre 10.000 pengő vissza nem térülő kiadással, magyarul mondva veszteséggel számolt. Hogy mennyire reális volt ez az előirányzat, legjobban mutatja, hogy a bevétel a végleges elszámolás szerint 108.864.54 pengőre, a kiadás 112.577.42 pengőre rúgott, vagyis a végső mérleg *formailag* 3.712.88 pengő hiánnyal zárult. Azért mondom, hogy formailag, mert a kiadásban körülbelül 7.000 pengő olyan leltári beszerzési érték is szerepel, amely megmaradt és a következő esztendei játékoknál felhasználható.

Ez azonban a szabadtéri játékoknak csak a *penzügyi mérlege*. Miként állunk azonban a sokkal fontosabb *gazdasági mérleg* tekintetében? Mekkora gazdasági hasznot jelentettek a szabadtéri játékok a városra nézve? Ennek megállapítása tekintetében természetesen legnagyobbbrészt csak becslésre vagyunk utalva.

A mult esztendei kilenc előadás alkalmából a MAV 18 filléres vonatot állított be Szegedre, amelyek összesen 9860 utast hoztak a városba. A rendes vonatokra engedélyezett féláru menetjegy váltására jogosító kedvezményt hozzávetőlegesen 2.500 belföldi és 500 külföldi utas vette igénybe. A szabadtéri játékok tartama alatt 1379 belföldi és 349 külföldi

rendszerű autó érkezett a városba, melyek körülbelül 5000 személyt hoztak magukkal. Ez az autókön érkezett ötezer személyt reprezentálta kétségtelenül a legjobb fizetőképes közönséget. A szabadtéri játékok tartama alatt 3252 személy volt a bejelentő hivatal adatai szerint 24 óránál hosszabb tartózkodásra bejelentve. Hogy ez az utolsó adat erősen alatta maradt a valóságnak, azt saját tapasztalataim alapján módomban volt megállapítani.

Figyelemmel arra a körülményre, hogy a szomszédos községekből autóbuszokon, és egyéb járműveken is sokan érkeztek Szegedre s a fenti számokban nem szerepelnek azok, akik a Szeged-csanádi vasút vonalán jöttek be a játékok meglátogatására, azt hiszem, nem becsülöm túl a szabadtéri játékok által előidézett idegenforgalom mértékét, ha *körülbelül húszezerre teszem a Szegeden kívüli helyekről érkezett látogatók számát*. Ez a szám bizonyára fokozható lesz a jövőben, ha az egyes darabot nem egyfolytában, hanem párosával váltakozva fogják adni és a látogatókat arra fogják indítani, hogy két előadást is megnézzenek. Annak ugyanis nincs meg a valószínűsége, hogy egy előadás kedvéért valaki három-négy napot töltsön Szegeden, vagy pedig eltávozzon és ismét visszajöjjön, ha a másik darabot adják. Két egymást követő este kedvéért lesznek azonban, akik Szegeden maradnak.

Abban a tekintetben, hogy húszezer nem szegedi látogatónál mekkora összegben lehet felvenni a Szegeden hagyott összeget a kalkulációba, a látogatók különböző rétegződésénél fogva eltérők a vélemények. A személyes tapasztalataim, az iparosokkal és kereskedőkkel folytatott megbeszéléseim alapján, számszerű becslés nélkül is, én az optimistikusabb beállítás mellett vagyok. A magyarázata ennek a felfogásnak nagyon egyszerű. A gazdasági élet ugyanis nemcsak azt könyvelheti el a maga javára, amit más helyekről hoznak és itt hagynak Szegeden, hanem számításba kell venni azokat az összegeket is, *amelyek a szabadtéri játékok nélkül nem kerültek volna forgalomba*. Nemcsak az idegen költ, aki szállodában száll meg és vendéglőben étkezik, hanem az is, akinek vendége van, ami szintén kifejezésre jut a fűszeres, mészáros, hentes, tejcsarnokos és távolabbi vonatkozásában mindenféle iparos és üzletember forgalmában. És hogy ez a forgalom fogyasztási adók, egyéb adók és illetékek formájában miként jut kifejezésre a város háztartásában is, arról igazán felesleges hosszabb fejtegetésekbe bocsájtkozni.

Egy adatot idézek csak. Személyszállító járművek után a tavalyi szabadtéri játékok ideje alatt a városnak közel 1500 pengő olyan bevétele volt *köveztvám* címén, amely a játékok nélkül elmaradt volna. Vajjon nem volna-e meg a jogosultsága, hogy ezt az 1500 pengőt egyszerűen levonjuk abból a 3712.88 pengő formális deficitből, amely a tavalyi játékoknál mutatkozott. Én meg vagyok győződve, hogy ilyen módon *a város egyetlen fillért se fizetett rá a szabadtéri játékokra*, gazdasági életének pedig akár közvetlen, akár pedig közvetett formában *tettes haszna volt belőle*.

De épen Szegednél ez csak egyik része a dolognak. Nincs ugyanis város Magyarországon, amelyet a trianoni béke forgalmi szempontból

szerencsétlenebb helyzetbe hozott volna, mint Szegedet. Az új határ-megállapítás Szegedet elvágtá természetes, déli erőforrásaitól, mindazoktól a területektől, amelyek gazdasági életét alimentálták. Azok a területek ugyanis, amelyek Kiskunfélegyházától északra fekszenek, már Budapestre gravitálnak. Ha tehát egy ilyen forgalmilag zsákutcába juttatott városnak sikerül olyan idegenforgalmi alkalmat teremteni, aminőt a szabadtéri játékok jelentenek Szegedre nézve, annak kétszeres jelentőséget kell tulajdonítani. Szegeden a szabadtéri játékok a puszta gazdasági értéken kívül a forgalmi elszigeteltség áttörését is jelentik és vele együtt reménységet a jövőre nézve. Szeged ezért is elvárhatja, hogy a szabadtéri játékokhoz való elsőbbségi jogát elismerjék és tiszteletben tartsák.

Tovább folytatnom felesleges. A meggyőződésem az, hogy a szabadtéri játékok művészi jelentőségük mellett a szó szoros értelmében vett *üzleti befektetést is jelentenek Szeged városára nézve*. A szabadtéri játékoknak ebből a szempontból is van jövőjük. Az adminisztrációnak feladata, hogy ezeket a lehetőségeket a város érdekében minél jobban kihasználja és kamatoztassa.

Tonelli Sándor

SZABADTÉR ÉS SZINPAD

Ha van ellentét a szabadtéri játékok felfogása körül, merev elgondolás és könnyebb és kényelmesebb megoldáskeresés között, akkor ez az ellentét elsősorban a díszlet, a helyszín és környezet kérdéséből indul el. Valóban van a szabadtéri játéknak ortodox követelése, amely röviden és primitíven megfogalmazva, azt állítja, hogy a szabadtéri játék, amely ritka és ünnepi alkalom, csak úgy képzelhető el, ha — ősi és klaszrikus nyomokon épülve, — csak olyan darabokat ad elő, amelyek pontosan beillenek abba a természetes vagy mesterséges környezetbe, amelyben rendezik őket. A szabadtéri játék nem egyszerű gyakorlati megoldása annak, hogy a közönség nyári melegben ne egy zárt színház-helyiség fülledt levegőjében, hanem a csillagos ég alatt, szabad levegőn élvezhesse a színjátékot. A fedetlen nézőtér és fedetlen színpad még nem jelent szabadtéri játékot, míg közben fönt a színpadi emelvényen tekintet nélkül a természetadta, vagy architektónikus háttérre, a színpad szokott eszközeivel épülnek díszletek, zárt és nyílt szcénák és történiik ugyanaz és ugyanúgy, — legfeljebb méretekben magnagyobbodva — mint a rendes színpadokon.

E fölfogás szerint csak olyan drámák inszenálhatók szabadtéri játékok keretében, amelyek pontosan oda illenek, abba a környezetbe, amelyekben eljátsszák őket. Ideális elképzelésben tehát a görög tragédia előadásformája ez, amely ugyan nem a természetet, hanem egy erre a célra megkonstruált architektúrát használ fel állandó és változatlan színterül, minthogy maga a görög dráma mindig és minden vonatkozásá-